

Knihu Paula Johnsona není možné doporučit studentům společenských věd. Ne, že by v ní byl tolik znát autorův konzervatismus, který by knihu v očích jinak ideově situovaných čtenářů shazoval. Problém spočívá v autorově snaze o atraktivitu za jakoukoliv cenu, tj. především za cenu přesnosti a nabídky alternativních interpretací. To vše na úkor vytváření morálního etalonu a vyrovnaného „chlapíka Sokrata“, který zůstává (vedle Konfucia, Ezdráše a později Krista) osamocen ve svém prostředí a době, a to vůči zlému elitáři a nedemokratovi Platonovi, zprvu naivnímu Aristofanovi, náboženskému fanaticovi Meletovi a dalším. Pokud by se Paul Johnson držel v této rovině, nelze mu nic vyčítat – jeho Sokrates by byl takovým románovým spiskem pro čtenáře, kteří chtějí potvrzení svých domněnek (co by tomu asi řekl Sokrates?). Jako hořká pilulka, kterou ale nelze lehce spolknout, a která Johnsonovu knihu nutně vrací na pole kritiky ze strany sociálních věd, působí jeho konstatování, které navíc ve světle výše uvedeného působí až ironicky: „Musíme však mít na paměti, jak málo dbali klasičtí a ještě více postklasičtí autoři o pravdu, že byli obvykle nepřesní, i když se snažili být pravdiví, a chyběla jim nestrannost, historická věrnost či

věrohodnost, ba člověk má dokonce dojem, že i zdravý rozum [...]“ (s. 11).

Další použité zdroje

- JOHNSON, Paul (2008): *Dějiny 20. století*. Praha: Leda.
- JOHNSON, Paul (2012): *Darwin. Portrét génia*. Brno: Barrister & Principal.
- JOHNSON, Paul (2014): *Stalin*. Brno: Barrister & Principal.
- PLATON (1939): *Protagoras*. Praha: Jan Laichter.
- PLATON (1993): *Symposion*. Praha: Oikoymenh.
- PLATON (1995): Lachés. In: Platon, *Charmidés, Lachés, Lysis, Theagés*. Praha: Oikoymenh, s. 53–81.
- PLATON (1996): Hippias Větší. In: Platon, *Hippias Větší, Hippias Menší, Ión, Menexenos*. Praha: Oikoymenh, s. 15–47.
- PLATON (2005a): Kritón. In: Platon, *Euthyfrón, Obrana Sókrata, Kritón*. Praha: Oikoymenh, s. 81–96.
- PLATON (2005b): Obrana Sókrata. In: Platon, *Euthyfrón, Obrana Sókrata, Kritón*. Praha: Oikoymenh, s. 43–71.
- XENOFÓN (1972): *Vzpomínky na Sókrata*. Praha: Svoboda.

Ondřej Stulík*

SUK, Jiří (2016): *Veřejné záchodky ze zlata: Konflikt mezi komunistickým utopismem a ekonomickou racionalitou v předlistopadovém Československu*. Praha: Prostor.

Odborné práce reflektující naši předlistopadovou minulost nesporně patří k důležitým příspěvkům soudobé vědy. O to více, když mají svou formou po-

tenciál zaujmout i širší veřejnost a obohatit společenskou diskuzi o téma, které se zatím příliš nehrálo v záři reflektorů. Smutnou pravdou řady podobných

* PhDr. Ondřej Stulík, Ph.D., Katedra politologie a mezinárodních vztahů, Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni, stulik@kap.zcu.cz.

textů však je to, že se někdy ve snaze o vymezení vůči jednomu světonázoru až příliš zabalí do jiného, a stanou se tak téměř nápodobou toho, co se samy snažily reflektovat. Z těchto důvodů jsem tak z počátku přistupoval k nové knize Jiřího Suka s jistými obavami, protože psát knihu reflektující utopismus komunistické ekonomické nauky a zachovat si zdravý odstup nezkalený ideologickým pláštěm neoliberalismu může být podobně těžké jako tančit po minovém poli. Hned na úvod bych však rád řekl, že autor svůj úkol zvládl více než dobře a jeho kniha si i přes jisté výhrady, ke kterým se vzápětí dostanu, nesporně zaslouží místo mezi nejlepšími publikacemi, které v České republice o době komunistické nesvobody vznikly.

Autor se tedy, jak již bylo řečeno, na přibližně 295 stranách textu a devíti kapitolách včetně závěru snaží čtenáře seznámit s vývojem politické ekonomie a jejich čelních představitelů v komunistickém Československu. Za jednu z hlavních deviz celé práce považují to, že tak nečiní pouhou deskripcí existujících záznamů o předních domácích ekonomech té doby a jejich vztahů s politickou či jinou sférou, ale dokáže svá zjištění i velmi úspěšně zasadit do kontextu komunistické politické ekonomie a dobového vývoje v Československu.

V první kapitole seznamuje Suk čtenáře především s teoreticko-konceptuálním pojetím marxismu-leninismu a stalinské politické ekonomie. Silnou stránkou kapitoly je to, že se autor nepouští do silných normativních hodnocení a neomezuje se pouze na strohé představení ideových východisek, ale snaží se o nastínění existující odborně-politické debaty o těchto tématech. I přes to se však autorovi daří držet rozsah a hloubku celé materie v mantinelech, které činí celý pro-

blém čtenářsky stravitelným, k čemuž podobně jako v celé knize výrazně přispívá jazyk, který není rigidně odborný v českém slova smyslu, ale spíše se svou poutavostí podobá stylu, který je pro odborné texty běžný spíše na západ od našich hranic.

Podobně konzistentně působí i druhá kapitola, která je především kontextuální a pojednává o praktické podobě výrobních a socioekonomických vztahů před pražským jarem. Ústředním tématem kapitoly jsou praktické nezdary dlouhodobého ekonomického plánování a trpké důsledky ekonomické centralizace. Třetí a čtvrtou kapitolu rozkrývají odborný vývoj a přerod Oty Šika považují za jeden ze dvou vrcholů celé práce. Kapitoly totiž nejsou jen dobrým představením osudů jedné z nejvýznamnějších postav naší poválečné ekonomie, ale svého druhu i dobrou exkurzí do duše tehdejšího vědce, která nám pomáhá pochopit proč, jak a hlavně co formovalo tehdejší intelektuální elity a díky čemu, nebo spíše čemu navzdory se dokázali vymanit z područí k režimní realitě nekritické komunistické politické ekonomie směrem k plnohodnotné empirické vědě.

Pátá část pojednává o vztahu tajné policie k vybraným představitelům ekonomie minulého režimu. Po velmi kvalitní třetí a čtvrté kapitole je její výsledná podoba jistým zklamáním. Autor sice představuje řadu málo známých až neznámých informací o práci tajné policie vůči vědcům v komunistickém Československu, avšak nedaří se mu vykročit za hranici pouhé deskripce. Poslední tři kapitoly poté působí stejně rozporuplným dojmem. Suk v nich mapuje krkolomný vztah ekonomie a politiky v Československu před a po pražském jaru 1968, ale opět se až na výjimky soustředí na chronologický

popis událostí. Podobně jako v případě práce tajné policie se při popisu kariérních peripetiích některých vědců domnívám, že by práci slušelo, kdyby se snažila jít trochu více pod povrch a hlouběji se zabírala motivacemi a vystupováním některých aktérů.

Dojem z druhé části knih víc než dostatečně vylepšuje závěr. V tom se autor pouští do představení a komparace ekonomů pražského jara s ekonomikou kolem seminářů Václava Klause. Text díky velmi dobrým komparativním mo-

mentům působí spíše jako další kapitola než jako shrnující závěr celé knihy.

V souhrnu je tedy možné říct, že novou knihu Jiřího Suka je možné určitě doporučit všem zájemcům o hlubší porozumění minulému režimu. Čtenář se díky ní má možnost čtenářsky přivětivou, a přesto odborně dostatečně erudovanou formou dozvědět řadu zajímavých poznatků o vztahu a vývoji politiky a ekonomie v komunistickém Československu.

Jaroslav Bílek*

HEINRICHOVÁ, Naděžda a kol. (2015): *Německá próza po roce 2000*. Červený Kostelec: Pavel Mervart.

Tato kolektivní monografie tvoří třetí svazek v pomyslné řadě publikací germanistů z Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové, které vznikly pod vedením Naděždy Heinrichové od roku 2011. První svazek *Německo-české reflexe na pozadí jazyka, literatury a didaktiky* (2011) byl sestaven za redakční spolupráce zmiňované autorky s Janou Ondrákovou a Thomasem A. Fritzem. Mezi další autory a autorky, kteří se na publikaci podíleli, patří Helena Dědičová, Lenka Maryšková, Jiří Sirůček a Marie Müllerová. Druhý titul *Obráz druhé světové války a holocaustu v německy psané literatuře* (2012) pochází z redakční dílny Naděždy Heinrichové a Jany Hrdličkové, přičemž obě přispěly také jako autorky. Ke spolupráci na třetím svazku si Heinrichová přizvala vedle lingvistky a překladatelky Heleny Dědičové, studentky Michaelu Bajerovou, Štěpánku Fráňovou a Terezu Stránskou.

V úvodu nejnovějšího textu Heinrichová objasňuje záměr a členění publikace. Monografie vznikla v rámci dvouletého projektu *Pasáže – literatura v proměně. Literatura a literární život v České republice a v Německu po roce 2000* (Specifický výzkum, č. 2131/2014–2015) iniciovaného česko-německým programem Setkání českých a německých spisovatelů.

První kapitola „Německý knižní trh“ obsahuje stručný, ale výstižný nástin faktů a faktorů, poukazujících na velký objem vydávaných titulů (90 000 knižních titulů ročně nově nebo v reedici), na prestižní pozici Mezinárodního knižního veletrhu ve Frankfurtu nad Mohanem a Lipského knižního veletrhu, na knižní ceny, na aktivity literárních domů a na institucionální podporu překládání německých autorů.

Hlavní část publikace, kapitola „Autoři“, nám představuje německy píšící autory podle jednotlivých generací s ohledem na významné his-

*Mgr. Jaroslav Bílek, Katedra politologie, Fakulta filozofická, Univerzita Hradec Králové, jaroslav.bilek@uhk.cz.